

Jeg vil fremover lade dele af *The Musical Timespace* indgå som obligatorisk læsning i faget musikpsykologi for musikerapituderende på Aalborg Universitet. Erik Christensens bog er rig, relevant, nytænkende, velskrevet, velredigeret, teoretisk up to date og derfor oplagt pensumstof. Og større ros kan man vel egentlig ikke give en bog?

Lars Ole Bonde

Leif Jonsson, Ann-Marie Nilsson og Greger Andersson (red.): *Musiken i Sverige, I. Från forntid till stormaktstidens slutt [1720]. Bokförlaget T. Fischer & Co., Stockholm 1994. 429 s. Ill. Noder. ISBN 91-7054-700-9. S.kr. ca. 500,-.*

De godt 400 sider i 1. bind af denne svenske musikhistorie er opdelt i to hoveddele, 1: *Forntid og Medeltid* og 2: *Vasatid og Stormaktstid*. Første del har tre hovedkapitler om henholdsvis *Uptakter, Medeltidens kyrkosång* og *Sång och spel utanför kyrkan*. Anden del omfatter *Allmän översikt, Vasahovens musik, Kyrkans musik, Skola och universitet, Stormaktstidens hovmusik* samt *Stad och landsbygd*.

Ikke bare kapitlerne, men i mange tilfælde også de enkelte underafsnit har selvstændig forfatterangivelse. Når teksten alligevel fremtræder med et betydeligt enhedspræg, skyldes det en stærk redaktionel styring i såvel oplæg som krav til den enkelte forfatter, hvortil kommer en effektiv efterbearbejdning af forfatternes tekster. Man har på denne måde opnået, at alle de bedste specialister (mere end 40 til hele værket) har bidraget med deres viden og derigennem sikret, at den nyeste forskning ligger til grund for fremstillingen – men uden at det er gået ud over den redaktionelle linie i stort og småt.

Hovedforfatterne til bind I er Greger Andersson og Ann-Marie Nilsson. Derudover har Cajsa S. Lund (*Forntiden*), Eva Helenius Öberg (*Kyrkans bild av den profana musiken*), Erik Kjellberg (*Vasadynastiens renässanskultur; Musiken i tyska församlingen i Stockholm* og *Stormaktstidens hovmusik*), Fabian Dahlström (*Musiken i hertigdömet Finland*), Harald Göransson (*Kyrkans musik* i kapitlet om Vasatiden) og Jan Olof Rudén (*Skola och universitet*) bidraget.

Hvis man kort skal karakterisere bindet i sin helhed, er musikalsk socialhistorie det, der kommer nærmest. Musikalsk socialhistorie forstået som en positivistisk beskrivelse af musikens rolle og vilkår i samfundet snarere end beskrevet på baggrund af en historisk teori.

Den musikalske stilhistorie spiller ikke nogen rolle i dette første bind – og i den forbindelse rejser der sig en række spørgsmål, som delvis – men også kun delvis – belyses i forordene. Det anføres, at „*Musiken i Sverige* skall kunna bli ett standardverk för såväl envar kulturinteresserad som för alla berörda institutioner“. Enhver forlagsledelse vil af indlysende grunde være tilbøjelig til at postulere en så bred læserskare som overhovedet muligt. Men det er et stort spørgsmål på hvilket niveau den generelt kulturinteresserede – men ikke specielt musikkyndige – vil kunne læse dette bind af *Musiken i Sverige*. For *Medeltidens kyrkosång* gælder det, at et generelt og ikke ganske overfladisk kendskab til den gregorianske kirkesang må siges at være en forudsætning for forståelsen. På side 67 annonceres således en „allmän orientering kring sång och sångböcker i de medeltida katolska gudstjänsterna (liturgin) samt om den flerstämmiga sång som kunnat påträffas på svensk botten.“ Denne gennemgang er imidlertid for overfladisk og for lidt systematisk, til at jeg tror på, at den „uforberejede“ efter læsningen af dette afsnit vil kunne kapere det øvrige med fuldt udbytte. Hvis man derimod på forhånd har de nødvendige forudsætninger og selv er i stand til at relatere fremstillingen til den centrale europæiske musikhistorie, fremtræder middelalderafsnittet som oplysende og meget interessant læsning – med mange detaljer og beskrivelser af forhold specifikke for det svenske.

I forhold til den centrale del af Europa er Sverige – ligesom resten af Norden – temmelig fattig på kilder, især vedrørende flerstemmighedens indførelse og udvikling. Det tjener til forfatterens ros, at de ikke søger at vride mere ud af de få og spredte kilder, end de kan bære.

Det vægtigste afsnit i middelalderdelen er det om de svenske helgenofficier. Her får vi for første gang en fyldig og dog letlæselig redegørelse for denne i Sverige meget populære, sene forgrening af den gregorianske sang.

I første del af bogen er kirkemusikken naturligtvis det kildemæssigt bedst dækkede. Til to andre store afsnit – om *Forntiden* og *Musik utanför kyrkomurarna* – er kildedækningen derimod forsvindende.

I bogens første kapitel om forhistorisk tid gives en oversigt over de vigtigste arkæologiske fund, og der fortælles med støtte i helleristninger og andre ikonografiske kilder så nøjternt, som det nu kan lade sig gøre, om de fundne lydgi-veres og musikinstrumenters formodede anvendelse. Også det efter omstændighederne fyldige afsnit om den mundtligt traderede middelaldermusik uden for kirken skal fremhæves for dets lodige kombination af fakta og nødvendigt gætverk.

Dispositionen af kapitlerne om Vasatid og stormagtstid lader tre musikulturelle strata træde særligt frem. De to er ikke overraskende hofmusikken og kirkemusikken, medens det tredje er musikken ved skoler og universitet. Dertil kommer et kortere, men uhyre vigtigt afsnit om *Musiken i tyska församlingen i Stockholm*.

Ved siden af de mere generelle oplysninger om musikken ved Vasahoffet (og hoffet i hertugdømmet Finland) er det efter min mening interessanteste i dette kapitel den ret detaljerede redegørelse for hoffets musikeransættelser, hvor vi i flere tilfælde støder på navne, som også kendes fra Danmark. Informationerne om det konkrete musikalske repertoire til denne periode er temmelig begrænsede. Derimod får vi i afsnittet om musikken ved den tyske forsamling i Stockholm god besked om de repertoire-mæssige forhold. Dette skyldes naturligvis, at såvel den tyske forsamlings ældre repertoire som den nyere, såkaldte Düben-samling er bevaret, stort set intakte. Også musikken ved skoler og universitet er godt belyst gennem overleveringen af i hvert fald dele af de mange ved institutionerne anlagte musikalske samlinger. Ikke overraskende består disse samlinger mestendels af tryk af renaissance- og barokmusik fra de centraleuropæiske lande, mest Tyskland og Italien, men også meget håndskrevet materiale indgår, især i de ældre dele af samlingerne.

Hofmusikken i Sveriges stormagtstid (ca. 1620-1720) er i meget høj grad knyttet til det under Gustav II Adolf etablerede hofkapel og Düben-dynastiet, der som medlemmer og ledere af kapellet gennem flere generationer satte sit stærke præg på hofmusikken. I afsnittet om stormagtstiden får vi god besked om hofkapellets sammensætning og repertoire. Der er også et særskilt afsnit om hoffets trompeterkorps. Hovedvægten lægges dog i afsnittet om Andreas og Gustav (d.æ.) Düben, hvis rolle i

etableringen og opbygningen af en musikalsk hofkultur på højde med dem vi finder i resten af Europa, næppe kan overdrives.

Kapitel 6 beskæftiger sig med kirkemusikken i reformationstiden og stormagtstiden. Den endelige anerkendelse af den luthersk-evangeliske konfession finder sted så sent som ved Uppsala-mødet i 1593, og først i 1614 indføres en fælles, evangelisk gudstjenesteordning, som skulle blive gældende indtil 1811. Psalme-sangens selvstændige udvikling i Sverige finder først og fremmest sted i 1600-tallet – kaldet den svenske salmesangs guldalder. Og en for hele landet gældende korallbog udkom – efter megen tummel – så sent som i 1697. Dette var nogle få af de forhold, der gør udviklingen af den evangeliske kirkesang så forskellig i Sverige og Danmark.

I bogens sidste kapitel, *Stad og Landsbygd*, får vi et interessant indblik i musiklivets indretning, herunder forordninger, „tariffer“ og organisatoriske forhold.

Lidt om det ydre antræk: Bogen er sat i en nydelig typografi i en spalte. Der er mange og smukke illustrationer, herunder mange facsimiler af musikalske kilder, men kun forholdsvis få transskriberede nodeeksempler. Litteraturlisten er god og dækkende, uden at den antager urimelige dimensioner. Der er et person-, men ikke noget sagregister i dette bind. Sagregistret, som ikke er særligt omfattende, findes samlet for hele værket i bind IV. To små kritikpunkter: 1) Billedteksterne er sine steder ulogisk placeret (f.eks. side 104-105, hvor et nodeeksempel fylder hele højresiden, medens den tilhørende tekst incl. nodeeksemplets nummer står på venstresiden i venstre margin). 2) Jeg er sikker på, at den alment kulturinteresserede læser, som bogen angiveligt (også) henvender sig til, vil savne oversættelser af de latinske citater og sangtekster.

For den læser, der har sine forudsætninger i orden, er bind I af *Musiken i Sverige* let læselig musikhistorie – ikke tyngt af dybsindige historieteoretiske overvejelser, men forskningsmæssigt up-to-date i henseende til inddragelse af kilder og med et væld af relevante og interessante oplysninger. For den mindre vel forberedte kan bogen læses som et stykke velskrevet kulturhistorie.

Finn Egeland Hansen